

Україна (2-й рівень)

Уряд України не цілком виконує мінімальні стандарти щодо ліквідації торгівлі людьми, але докладає для цього значних зусиль. Уряд загалом продемонстрував активізацію зусиль порівняно з попереднім звітним періодом, тому Україна залишилася на другому рівні. Держава продемонструвала посилення активності шляхом внесення змін до національного законодавства про боротьбу з торгівлею людьми, значного збільшення фінансування для реалізації національного плану дій, розслідування більшої кількості випадків примусової праці, визнання більшої кількості жертв і розширення підготовки службовців. Однак уряд не виконав мінімальних стандартів у кількох ключових сферах. Нестрогі покарання, ймовірно, підсилені корупцією, означали, що більшість засуджених трафікерів уникла ув'язнення, тож цього було недостатньо для запобігання торгівлі людьми. Мораторій на інспекції умов працевлаштування перешкоджав розслідуванням правоохоронних органів у справах про торгівлю людьми. Міжнародні організації і надалі виявляли набагато більше жертв, ніж держава, що свідчить про недостатні зусилля урядових інституцій з виявлення таких випадків та постійну відсутність довіри до спроможності уряду захищати постраждалих.

ПРІОРИТЕТНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Карати засуджених торговців людьми пропорційним та суттєвим тюремним ув'язненням. • Чітко визначити адміністративний ланцюг відповідальності та компетенції надавачів допомоги протягом процесу децентралізації, щоб мінімізувати збої в процесах виявлення, направлення та допомоги жертвам торгівлі людьми. • Рішуче розслідувати і переслідувати в судовому порядку злочини, пов'язані з торгівлею людьми, включаючи державних службовців, причетних до злочинів торгівлі людьми. • Виявляти та визнавати статус більшої кількості жертв, щоб гарантувати виконання їхніх прав відповідно до закону «Про протидію торгівлі людьми», змінити процедуру надання статусу жертви для зменшення тиску на постраждалих щодо визнання себе жертвами та розкриття конфіденційної інформації. • Підвищити кількість розслідувань правоохоронними органами фірм із підбору персоналу, що реалізують шахрайські практики. • Підвищити рівень підготовки правоохоронних органів, прокурорів та суддів щодо розслідування та переслідування в судовому порядку справ про торгівлю людьми, зокрема, стосовно примусової праці, орієнтованості на постраждалих та збору доказів, додаткових до свідчень жертв. • Робити системні кроки для реалізації заходів захисту потерпілих і свідків та вживати активних заходів для запобігання

залякування жертв під час юридичних процедур. • Підвищити рівень підготовки посадових осіб з питань виявлення жертв, зокрема, випереджаючого скринінгу торгівлі людьми та уразливих груп населення, таких як жінки, що займаються проституцією, діти у сексуальному рабстві, іноземні трудові мігранти та внутрішньо переміщені особи. • Приймати закони для посилення захисту іноземних жертв.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ В СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

Уряд продовжував вживати правоохоронних заходів. Органи влади змінили статтю 149 Кримінального кодексу у вересні 2018 року, щоб розширити визначення торгівлі людьми, наблизивши його до того визначення, що міститься в Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми. Закон передбачає кримінальну відповідальність за продаж у сексуальне рабство та торгівлю людьми, а також покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до восьми років, що було достатньо строго, а стосовно сексуального рабства – покарання, співмірні з тими, які передбачені для інших серйозних злочинів, таких як зґвалтування. У 2018 році правоохоронні органи розслідували 275 злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, проти 346 у 2017 році. До них належав 151 випадок продажу в сексуальне рабство, 54 – торгівлі людьми, 68 – примусового втягування в кримінальну діяльність та два – примус до жебракування. Органи влади повідомляли про розслідування та арешти численних організованих злочинних груп, які сприяли примусовій праці та сексуальній експлуатації в Україні й закордоном. У 2018 році влада ініціювала кримінальне переслідування в суді за 68 справами, проти 66 випадків у 2017 році. П'ятдесят п'ять справ від 2017 року залишалися незакінченими. У 2018 році правоохоронні органи видали 185 повідомлень про підозру, що є необхідною передумовою судового розгляду, стосовно 133 підозрюваних, проти 149 справ стосовно 111 підозрюваних у 2017 році. Прокуратура переслідувала в судовому порядку 148 таких повідомлень, проти 124 у 2017 році. Уряд виніс остаточне рішення у 25 справах і засудив 15 торговців людьми у 2018 році за статтею 149, що є менше, ніж 23 торговці людьми у 2017 році, і це найнижчий показник за сім років. Із 15 торговців людьми, засуджених у 2018 році, лише п'ять (33%) отримали тюремне ув'язнення, термін якого коливався від двох до 10 років; уряд конфіскував майно в одного обвинуваченого, двох було засуджено за кількома статтями; у той час як інші засуджені торговці людьми отримали умовне покарання або були звільнені від відбування покарання відповідно до положень про поблажливість. Апеляційні суди скасували або скоротили три вироки в апеляційному порядку, а в двох інших випадках змінили постанови суду нижчих судових інстанцій на більш суворі

вироки, включаючи заміну позбавлення волі умовним покаранням та конфіскацією майна в обох випадках. Влада співпрацювала з іноземними урядами у 33 транснаціональних розслідуваннях та екстрадиціях, включаючи Росію, Молдову, Німеччину та інші європейські й азіатські країни.

Інституційні реформи протягом останніх чотирьох років призвели до масштабної ротації кадрів у багатьох державних установах, особливо в лавах національної поліції та судової системи. Процес реорганізації суду змінив деякі судові юрисдикції, через що був ризик подовження судового процесу в деяких випадках, якщо їх призначали на нові колеги. У 2018 році в Національній школі суддів була проведена обов'язкова підготовка фахівців з питань протидії торгівлі людьми. З допомогою міжнародної організації продовжувалася ресертифікація та реструктуризація поліцейських підрозділів, що включали обов'язкове навчання та іспит із протидії торгівлі людьми, й скоротилася кількість правоохоронців, запідозрених у корупції. Незважаючи на загальне покращення, збої, що виникли внаслідок структурних реформ і кадрових змін, перешкоджали діяльності на місцевому рівні. Уряд, із залученням міжнародного фінансування та партнерів, продовжував навчання суддів, прокурорів, правоохоронних органів та інших посадових осіб. Уряд повідомив про розслідування щодо кількох посадових осіб, які нібито були причетними до торгівлі людьми; однак, не було ні нових кримінальних проваджень, ані засуджень. Деякі резонансні справи залишалися на розгляді, зокрема справа колишнього командувача відділу поліції Києва з протидії торгівлі людьми, трьох поліцейських, осіб, що вербували українців для торгівлі наркотиками в Росії, а також вчителя державної школи-інтернату для дітей-сиріт у Харкові, котра намагалася продати одного зі своїх учнів.

ЗАХИСТ

Уряд збільшив зусилля в деяких сферах захисту. Законопроект, внесений у 2017 році з метою підвищення захисту людей з інвалідністю від експлуатації, вдосконалення процедур встановлення статусу жертви, розширення мережі надавачів допомоги потерпілим і поліпшення захисту жертв-іноземців та осіб без громадянства, залишився на розгляді у Парламенті. У 2018 році поліція виявила 275 жертв (349 у 2017 році). У виявленні жертв та переважному наданні захисту і допомоги постраждалим уряд продовжував покладатися на міжнародні організації та неурядові організації з міжнародним донорським фінансуванням. Одна міжнародна організація в Україні надала допомогу 1265 жертвам, проти 1256 у 2017 році. Міжнародні організації повідомили, що більшість ідентифікованих ними жертв постраждали від трудової

експлуатації; уряд повідомив, що ідентифіковано приблизно однакову кількість жертв трудової експлуатації та сексуального рабства. Влада схвалила 214 із 266 клопотань про офіційний статус жертви, проти 195 із 273 у 2017 році та 110 із 124 клопотань у 2016 році. У 2017 році уряд спростив процес подання клопотань для потенційних жертв, утримуваних закордоном, зокрема скасував вимогу особистої співбесіди; уряд надав офіційний статус потерпілого 28 особам, утримуваним у Росії в 2018 році. Влада не схвалила 52 клопотань, як повідомляється, через те, що поліція не кваліфікувала злочин як торгівлю людьми або потерпілий подав неповне клопотання. Жертви, які не потребують спеціалізованої допомоги, могли вирішити не клопотати про офіційний статус жертви, незважаючи на те, що неурядові організації повідомляли, що наголос на документах стримав деяких жертв примусової праці та членів ромської громади від подання клопотань. Уряд продовжував докладати зусиль для випереджаючого виявлення жертв і співпрацював з неурядовими організаціями у виявленні жертв через національний механізм направлення. Поточні реформи децентралізації затіювали ланцюжки відповідальності місцевих громад за прийняття рішень щодо надання ключової соціальної допомоги, такої як виявлення, направлення та надання допомоги жертвам торгівлі людьми; однак неурядові організації повідомили, що зміцнення місцевого самоврядування розширило повноваження щодо прийняття рішень на місцевому рівні та забезпечило більш надійне фінансування.

У 2018 році уряд призначив 548 000 гривень (19 780 доларів) у державному бюджеті на заходи щодо боротьби з торгівлею людьми, проти витрат у 98 800 гривень (3570 доларів) із державного бюджету та 219 220 гривень (\$ 7 910) із місцевих бюджетів на заходи з протидії торгівлі людьми у 2017 році. Уряд не повідомляв про жодне надання коштів місцевим бюджетам у 2018 році. Уряд надавав фінансову допомогу кожній офіційно визнаній жертві в сумі, що перевищує офіційний прожитковий мінімум. Законодавство України щодо протидії торгівлі людьми надає жертвам право на проживання у державному притулку, психологічну допомогу, медичну допомогу, консультування з питань працевлаштування та професійну підготовку, незалежно від того, чи було порушено кримінальну справу і чи жертва співпрацювала з правоохоронними органами. Влада надавала жертвам із офіційним статусом команду з ведення їхнього випадку, яка видавала направлення до медичних закладів, неурядових організацій чи інших служб згідно з індивідуалізованим планом. Деякі потерпілі, які потребували притулку, перебували в реабілітаційному центрі міжнародної організації з фінансуванням від міжнародних донорів, розміщеному в державній лікарні. Дорослі жертви

також могли перебувати у державних центрах соціально-психологічної допомоги протягом 90 днів і отримувати психологічну та медичну допомогу, житло, харчування та юридичну допомогу. Органи влади можуть розміщувати дітей-жертв у центрах соціально-психологічної реабілітації дітей на строк до 12 місяців і надавати соціальну, медичну, психологічну, освітню, юридичну та інші види допомоги. Уряд утримував 21 центр соціально-психологічної допомоги, а також 692 центри соціальної допомоги. Уряд створив новий центр соціальної допомоги, що надає психологічну допомогу на Закарпатті, та продовжив співпрацю з місцевими адміністраціями і неурядовими організаціями для надання допомоги жертвам у центрах соціально незахищених верств населення, що сприяло створенню в Полтаві притулку на 35 ліжок для незахищених жінок, включаючи жертв торгівлі людьми. Спостерігачі повідомляли, що надання допомоги було проблематичним через недоліки у фінансуванні та високу плінність кваліфікованого персоналу. Уряд, часто у співпраці з міжнародними організаціями, забезпечував навчання посадових осіб щодо виявлення та допомоги потерпілим. Уряд повідомив, що він сприяв репатріації двох українських жертв з Азербайджану та Китаю.

Жертви зазвичай піддавалися погрозам і залякуванню протягом усього судового процесу. Неурядові організації повідомили, що звільнення підозрюваних у торгівлі людьми на поруки збільшувало ризик для жертв; у деяких випадках підозрювані у торгівлі людьми жили в тій самій громаді, що й їхні жертви. Однак уряд не повідомив, чи він уживав щодо потерпілих заходів захисту свідків або захисних заходів у залах судових засідань. Неурядові організації повідомили, що уряд часто не надає правової допомоги чи іншої підтримки жертвам під час кримінальних справ. Уряд не повідомив про випадки, коли суди призначали виплату реституції потерпілим у 2018 році.

Посадові особи повідомили про перевірку нелегальних мігрантів на ознаки торгівлі людьми, але не виявили жодних жертв-іноземців у 2018 році; міжнародні організації повідомили про виявлення трьох постраждалих – двох із Молдови та одного з Білорусі. Жертви-іноземці мали право на ті ж пільги, що й громадяни України, і мали додатковий доступ до допомоги перекладачів, тимчасового легального перебування та добровільної репатріації. Законодавство, яке дозволило б жертвам-іноземцям залишитися в Україні протягом тривалого періоду і працювати на законних підставах, залишилося на розгляді в уряді. Жертви-іноземці не мали законного способу продовжити своє перебування, змінити місце проживання, забезпечити права

на працевлаштування або шукати захисту від депортації до країн, де вони зазнають труднощів або помсти.

ЗАПОБІГАННЯ

Уряд продовжував уживати запобіжних заходів. Влада, через координацію з неурядовими організаціями, міжнародними організаціями та місцевими партнерами, такими як українська скаутська організація, продовжувала проводити широкий спектр інформаційних кампаній по всій країні, зокрема телевізійні програми, вуличну рекламу, публічні заходи та роботу поліції на дільницях. Міністерство соціальної політики продовжувало координувати зусилля, спрямовані на боротьбу з торгівлею людьми на національному та місцевому рівнях, але було обмежене поточними реструктуризаційними та кадровими прогалинами. Міжнародна організація рекомендувала створити спеціалізованого, незалежного координатора з протидії торгівлі людьми із допоміжним персоналом. У серпні 2018 року Кабінет Міністрів наказав реалізувати Стратегію державної міграційної політики від липня 2017 року з метою підвищення обізнаності про права під час роботи за кордоном. Гаряча лінія з боротьби із торгівлею людьми та консультування мігрантів була організована місцевою неурядовою організацією та фінансувалася міжнародними донорами. У 2018 році гаряча лінія отримала 20 425 дзвінків; виявлено 115 потенційних жертв і скеровано їх за допомогою у відповідальні місцеві органи та неурядові організації.

Поліція продовжувала здійснювати моніторинг та розслідування формальних і неформальних мереж підбору персоналу, включаючи компанії, що рекламують робочі місця за кордоном, та співпрацювала з іншими зацікавленими сторонами для підвищення обізнаності про відомі схеми вербування. МСП продовжувало вести список ліцензованих компаній з підбору персоналу. Уряд дотримувався мораторію на інспекції працевлаштування до грудня 2018 року, але дозволяв проводити перевірки, коли була достовірна інформація про торгівлю людьми; проте спостерігачі повідомили, що кількість інспекторів, інспекцій та ресурсів, присвячених нагляду за дотриманням трудового законодавства, залишається недостатньою, а відсутність підготовки зменшує здатність інспекторів виявляти жертви. Уряд не продемонстрував заходів для зниження попиту на комерційні сексуальні послуги.

ХАРАКТЕРИСТИКИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Як повідомлялося, за останні п'ять років в Україні відбувається торгівля людьми із жертвами-українцями та іноземцями, а за кордоном – торгівля

людьми з України. Жертви-українці потерпають від торгівлі людьми та примусової праці в Україні, а також у Росії, Польщі, Молдові та інших частинах Європи, в Казахстані та на Близькому Сході. Деяких українських дітей та незахищених дорослих примушують жебракувати. Члени ромської громади стають жертвами торгівлі людьми, частково через відсутність доступу до програм державної соціальної допомоги. Незначна кількість іноземних громадян стає жертвами примусової праці в Україні. Жертв торгівлі людьми в Україні експлуатують у різних сферах, включаючи будівництво, сільське господарство, виробництво, побутові роботи, лісопромисловість, догляд, вуличне жебракування. Кількість іноземних жертв в Україні різко впала з початку військових дій на сході України. Хоча економіка відновлюється після економічної кризи 2014 року, низько кваліфіковані робітники залишаються незахищеними перед трудовою експлуатацією. Нелегальні мігранти, що їдуть транзитом через Україну, є незахищеними перед торгівлею людьми. Близько 104 000 дітей, які перебувають у дитячих будинках державної власності, особливо незахищені перед торгівлею людьми. Посадовці кількох державних установ та дитячих будинків нібито були причетні або проявили навмисну недбалість щодо сексуальної та трудової торгівлі дівчатками та хлопчиками, які перебували під їхньою опікою.

Підживлений російською агресією конфлікт на сході України перемістив майже два мільйони людей, і це населення особливо незахищене перед експлуатацією по всій країні. У районах, контрольованих силами під проводом Росії, можливості працевлаштування обмежені, а уповноважені Росією "влади" обмежують міжнародну гуманітарну допомогу, спрямовану на задоволення цивільних потреб. Як повідомляється, жінок та дівчат з постраждалих від конфлікту районів викрадали з метою торгівлі людьми в Україні та Росії. Внутрішньо переміщені особи ставали жертвами торгівлі людьми, а деякі українці ставали жертвами примусової праці на території, що не перебувала під контролем уряду, часто через викрадення, катування та вимагання. Міжнародні організації повідомили, що демографія жертв торгівлі людьми в Україні з початку конфлікту змінилася більше на користь міського, молодшого населення чоловічої статі, яке все більше залучається до примусової праці та злочинності, наприклад, торгівлі наркотиками та праці кур'єрами.

Надалі надходили непідтверджені повідомлення про те, що сили під керівництвом Росії використовують дітей у якості солдатів, інформаторів і людських щитів, але кількість таких повідомлень зменшилася порівняно з першими роками конфлікту. У 2017 році громадська організація зафіксувала

85 випадків залучення дітей до незаконних збройних формувань у неконтрольованих Україною сферах; вона повідомила, що змогла встановити імена, вік, форми вербування, обов'язки дітей та їх вербувальників. За даними організації, діти беруть безпосередню та опосередковану участь у збройному конфлікті; вони виконували збройні обов'язки на контрольно-пропускних пунктах як бійці та служили в якості охоронців, поштарів і секретарів. Дітей віком від 15 до 17 років активно вербують для участі у воєнізованих молодіжних групах, включаючи «Юнармія» Міністерства оборони Росії, яка навчала дітей носити та використовувати зброю. Вербування дітей бойовими групами відбувалося на неконтрольованій урядом території і в районах, де уряд не зміг забезпечити виконання національних заборон проти використання дітей у збройних конфліктах.